

Aramea-Suomi

Interlineaarinen käännös

*Matteuksen
evankeliumi*

Nehemia media

כתבא קדישא
לפינלאנדיא

תאומא לויא

Käännös ja kommentit: Tuomas Levänen, Piikkiö

Kannen suunnittelu ja taitto: Matti Lahtinen, Nehemia media

Kustantaja: Nehemia media, Turku, 2018

Painopaikka: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

Isbn: 978-952-7111-07-9

Pyhät kirjoitukset suomalaisille osa 5.

Aramea-Suomi

*Matteuksen
evankeliumi*

Sarjassa ilmestynyt aiemmin:

Pyhät kirjoitukset suomalaisille osa 1:

Armea-Suomi interlineaari, Paavalin kirjeet galatalaisille, efesolaisille ja filippiiläisille, 2015

Pyhät kirjoitukset suomalaisille osa 2:

Aramea-suomi interlineaari, Johanneksen evankeliumi, 2016

Pyhät kirjoitukset suomalaisille osa 3:

Aramea-suomi interlineaari, Johanneksen ilmestys, 2016

Pyhät kirjoitukset suomalaisille osa 4.

Aramea-suomi interlineaari, Kirje Heprealaisille ja Jaakobin kirje, 2017

LUKUOHJE

Kirja rakentuu siten, että ensin on arameankielinen teksti, jonka alla on vastaava suomenkielen sana, usein perusmuodossa. Sujuvakielliset käännökset on erotettu interlineaarista lihavoinnilla, joka on kursivoitu.

Tuomas Leväsen kommentit erottuvat sujuvakiellisestä käännöksestä siten, ettei niitä ole kursivoitu.

Lukiessasi interlineaaria on hyvä muistaa, että suomennosta luetaan, kuten arameaakin, oikealta vasemmalle. Sujuvakielliset tekstit luetaan normaaliin tapaan vasemmalta oikealle

Evankeliumi Matteuksen mukaan, *aramaea-suomi interlinear*.

Teksti itsessään todistaa, ettei sitä ole käännetty mistään tunnetusta kreikan tekstistä. Jätin kreikan vertailut tästä pois, ainakin toistaiseksi. Tarkoitettu lähinnä suomalaisille raamatun tutkijoille, toivottavasti tästä on apua edes yhdelle ihmiselle. Suomennettu joulukuu 2013 – kesäkuu 2014. Kielelliset korjaukset ja tarkistukset alkuvuodesta 2018.
//Tuomas Levänen

1:1 כתבא דילידותה דישוע משיחא ברה דדויד ברה

poika Davidin poika Messias Jeshuan syntymänsä kirjoitus .

דאברהם

Abrahamin

Abrahamin pojan, Davidin pojan, Messias Jeshuan syntymän kirjoitus.

2 אברהם אולד לאיסחק איסחק אולד ליעקוב יעקוב

Jakob Jakob'n sai lischak lischak'n sai Abraham .

אולד ליהודא ולאחוי:

hänen veljensä ja Jehudan sai

Abraham sai lisakin, lisak sai Jakobin, Jakob sai Jehudan ja hänen veljensä.

Sai, on sanatarkasti "aloitti, synnytti".

3 יהודא אולד לפרץ ולזרח מן תמר פרץ אולד לחצרון

Chetsron'n sai Parets Tamar'sta Zerah'n ja Parets'n sai Jehuda .

חצרון אולד לארם:

Aram'n sai Chetsron

Jehuda sai Paretsin ja Zerahin Tamarista. Parets sai Chetsronin, Chetsron sai Aramin.

4 ארם אולד לעמינדב עמינדב אולד לנחשון נחשון אולד

sai Nachashon Nachashon'n sai Ammi-Nadab Ammi-Nadab'n sai Aram .

לסלמון:

Salmon'n

Aram sai Amminadabin. Amminadab sai Nachassonin. Nachasson sai Salmonin.

5 סלמון אולד לבעז מן רחב בעז אולד לעוביד מן רעות
 Ruuth'sta Oobeid'n sai Boaz Rachab'sta Boaz'n sai Salmon .
 עוביד אולד לאישי:
 Ishai'n sai Oobeid

Salmon sai Boazin, Rahabista. Boaz sai Oobedin, Ruuthista. Oobeid sai Ishain.

6 אישי אולד לדויד מלכא דויד אולד לשלימון מן אנתתה
 vaimosta Shlimon'n sai David se kuningas David'n sai Ishai .
 דאוריא:
 Uuria'n

Ishai sai Davidin, sen kuninkaan. David sai Shlimonin, Uurian vaimosta.

7 שלימון אולד לרחבעם רחבעם אולד לאביא אביא
 Abia Abia'n sai Rechobo'am Rechobo'am'n sai Shlimon .
 אולד לאסא:
 Asa'n sai

Shlimon sai Rehoboamin. Rehoboam sai Abian. Abia sai Asan.

8 אסא אולד ליהושפט יהושפט אולד ליורם יורם אולד
 sai Joram Joram'n sai Jeho-Safat Jeho-Safat'n sai Asa .
 לעוזיא:
 Uuzia'n

Asa sai Jehosafatin. Jehosafat sai Joramin. Joram sai Uzian.

9 עוזיא אולד ליותם יותם אולד לאחז אחז אולד
 sai Achaz Achaz'n sai Jotham Jotham'n sai Uuzia .
 לחזקיא:
 Chizkijan

Uzia sai Jothamin. Jotham sai Ahazin. Ahaz sai Hiskian.

10 חזקיא אולד למנשא מנשא אולד לאמון אמון אולד
 sai Ammon Ammon'n sai Manashe Manashe'n sai Chezkiya .

ליושיא:

Joshia'n

Hiskia sai Manassen. Manasse sai Ammonin. Ammon sai Josian.

11 יושיא אולד ליוכניא ולאחוי בגלותא דבבל:

Babelin vankeudessa veljensä ja Jeokonja'n sai Joshia .

Josia sai Jeokonjan ja hänen veljensä Babelin vankeudessa.

12 מן בתר גלותא דין דבבל יוכניא אולד לשלתאיל

Shalthiel'n sai Jeokonja Babel'n mutta vankeus jälkeen .

שלתאיל אולד לזורבבל:

Zoro-Babel'n sai Shalthiel

Mutta Babelin vankeuden jälkeen Jeokonja sai Shaltielin. Shaltiel sai Zorobabelin.

13 זורבבל אולד לאביוד אביוד אולד לאליקים אליקים

Eljakim Eljakim'n sai Abiod Abiod'n sai Zoro-Babel .

אולד לעזור:

Azur'n sai

Zorobabel sai Abiodin. Abiod sai Eljakimin. Eljakim sai Azurin.

14 עזור אולד לזדוק זדוק אולד לאכין אכין אולד לאליוד:

Eljod'n sai Akin Akin'n sai Zadok Zadok'n sai Azur .

Azur sai Zadokin. Zadok sai Akinin. Akin sai Eljodin.

15 אליוד אולד לאליעזר אליעזר אולד למתן מתן אולד

sai Mathan Mathan'n sai Eli-Ezer Eli-Ezer'n sai Eljod .

ליעקוב:

Jakob'n

Eljod sai Eliezerin. Eliezer sai Mattanin. Mattan sai Jakobin.

16 יעקוב אולד ליוסף גברה דמרים דמנה אתילד ישוע

Jeshua sai alkunsa hänestä Mirjam'n miehensä Josef'n sai Jakob .

דמתקרא משיחא:

Messias kutsutaan jota

Jakob sai Josefin, Mirjamin miehen, sillä hänestä sai alkunsa Jeshua, jota kutsutaan "Messias".

17 כלהין הכיל שרבתא מן אברהם עדמא לדויד שרבתא
 . sukupolvea Davidille kunnes Abrahamista sukupolvea sen tähden ne kaikki
 ארבעסרא ומן דויד עדמא לגלותא דבבל שרבתא
 . sukupolvea Babelin vankeudelle kunnes Davidista ja neljätoista
 ארבעסרא ומן גלותא דבבל עדמא למשיחא שרבתא
 . sukupolvea Messiaalle kunnes Babelin vankeudesta ja neljätoista
 ארבעסרא:
 neljätoista

Sen tähden oli sukupolvia Abrahamista Davidiin saakka neljätoista sukupolvea, ja Davidista Babelin vankeuteen saakka neljätoista sukupolvea, ja Babelin vankeudesta Messiaaseen saakka neljätoista sukupolvea.

18 ילדה דין דישוע משיחא הכנא הוא כד מכירא הות
 . oli kihlattu kun oli näin Messias Jeshuan mutta syntynsä
 מרים אמה ליוסף עדלא נשתתפון אשתכחת בטנא
 . raskaana havaittiin menneet liittoon ei kun Josef'lle äitinsä Mirjam
 מן רוחא דקודשא:
 pyhyiden hengestä

Mutta Messias Jeshuan syntynsä oli näin; kun hänen äitinsä Mirjam oli kihlattu Josefille, ennen heidän liittonsa voimaan tulemistä, havaittiin hänen olevan raskaana pyhyiden hengestä.

19 יוסף דין בעלה כאנא הוא ולא צבא דנפרסיה
 . häntä paljastaa että tahtoi eikä oli vanhurskas herransa mutta Josef
 ואתרעי הוא דמטשיאית נשריה:
 . eroava salaisesti että oli ajatteli ja

Mutta Josef, hänen herransa, oli vanhurskas, eikä tahtonut häntä paljastaa, ja ajatteli, että salaisesti eroaisi hänestä.

20

כד הלין דין אתרעי אתחזי לה מלאכא דמריא

Herran Jumalan enkeli hänelle ilmestyi ajatteli mutta näitä kun .

בחלמא ואמר לה יוסף ברה דדויד לא תדחל למסב

ottaa pelkää älä David'n poika Josef hänelle sanoi ja unessa

למרים אנתתך הו גיר דאתילד בה מן רוחא הו דקודשא:

pyhyiden hän hengestä siinä alun saanut joka sillä hän vaimosi Mirjam'lle

Mutta kun hän näitä ajatteli, hänelle ilmestyi unessa Herran Jumalan enkeli, ja sanoi hänelle, "Josef, Davidin poika, älä pelkää ottaa Mirjamia vaimoksesi, sillä hän, joka on saanut alkunsa hänessä, on pyhyiden hengestä".

21

תאלד דין ברא ותקרא שמה ישוע הו גיר נחיוהי

elävöittävä sillä hän Jeshua nimensä kutsuva ja poika mutta saava .

לעמה מן חטהיהון:

heidän synneistään kansansa

Mutta hän saa pojan, ja hän on kutsuva hänen nimekseen "Jeshua", sillä hän on pelastava oman kansansa heidän synneistään.

Oikeastaan "elävöittävä" eikä "pelastava". Antava elämän; "synnin palkka on kuolema".

22

הדא דין כלה דהות דנתמלא מדם דאתאמר מן מריא

Herrasta sanottu joka asia täyttyvä että tapahtui että kaikki mutta tämä .

ביד נביא:

profeetan kautta

Mutta tämä kaikki tapahtui, että täyttyisi se, mitä oli sanottu Herrasta, profeetan kautta.

23

דהא בתולתא תבטן ותאלד ברא ונקרון שמה

nimensä kutsuva ja poika saava ja hedelmöittyvä neitsyt katso .

עמנואיל דמתתרגם עמן אלהן:

Jumalamme kanssamme käännetään joka Immanu'eil

Katso, neitsyt hedelmöittyy, ja saa pojan, ja hänen nimekseen kutsutaan "Immanueil", joka käännetään "meidän Jumalamme on meidän kanssamme".

24

כד קם דין יוסף מן שנתה עבד איכנא דפקד לה

hänelle käski jonka mukaan teki unestaan Josef mutta nousi kun .

מלאכה דמריא ודברה לאנתתה:

hänet vaimokseen hän otti ja Herran enkelinsä

Mutta kun Josef nousi unestaan, hän teki sen mukaan, mitä Herran Jumalan enkeli oli käskenyt, ja hän otti hänet omaksi vaimokseen.

25

ולא חכמה עדמא דילדתה לברה בוכרא וקרת שמה

nimensä kutsui ja esikoinen poikansa synnytti että saakka yhtynyt eikä .

ישוע:

Jeshua

Eikä yhtynyt häneen, kunnes hän synnytti esikoisen, poikansa, ja hän kutsui hänen nimekseen Jeshua.

2:1 כד דין אתילד ישוע בבית־לחם דיהודא ביומי

päivissä Jehudean Beit-Lechem'ssä Jeshua syntyi mutta kun .

הרודס מלכא אתו מגושא מן מדנחא לאורשלם

Jerusalemille idästä tietäjiä tuli kuningas Herodes

Mutta kun Jeshua syntyi, Jehudean Beit-Lechemissä, kuningas Herodeksen päivinä, tuli idästä tietäjiä Jerusalemiin.

"Tietäjät" –sana ei olekaan arameaa, vaan hebrean sana.

² : ואמרין איכו מלכא דיהודיא דאתילד חזין גיר כוכבה

tähtensä sillä näimme yntyi joka Jehudia'n kuningas missä sanoivat ja .

במדנחא ואתין למסגד לה:

hänelle palvomaan tulleet ja idässä

Ja he sanoivat, "missä on se Jehudian kuningas, joka syntyi? Sillä me näimme hänen tähtensä idässä, ja olemme tulleet häntä palvomaan".

³ שמע דין הרודס מלכא ואתתזיע וכלה אורשלם עמה:

kanssaan Jerusalem kaikki ja tuli levottomaksi ja kuningas Herodes mutta kuuli .

Mutta kuningas Herodes kuuli sen, ja tuli levottomaksi, ja koko Jerusalem hänen kanssaan.

⁴ וכנש כלהון רבי כהנא וספרא דעמא ומשאל הוא

oli kysyi ja kansan kirjurit ja papit suuret kaikki kokosi ja .

להון דאיכא מתילד משיחא:

Messias syntyy missä että heille

Ja hän kokosi kaikki johtavat papit, ja kansan kirjurit, ja kysyi heiltä, että "missä Messias syntyy?"

⁵ הנון דין אמרו בבית־לחם דיהודא הכנא גיר כתיב

kirjoitettu sillä näin Jehudia'n Beit-Lechem'ssä sanoivat mutta nämä .

בנביא:

profeetoissa

Mutta nämä sanoivat, "Jehudian Beit-Lechemissä, sillä näin on kirjoitettu profeetan kautta:"

⁶ אף אנתי בית-לחם דיהודא לא הויתי בצירא במלכא

kuninkaissa vähäinen ollut et Jehudia'n Beit-Lechem sinä myös .

דיהודא מנכי גיר נפוק מלכא דהו נרעיוהי לעמי

kansalleni paimentava hän joka kuningas nouseva sillä sinusta Jehudia'n

איסראיל:

Israeil

"Myös sinä, Jehudian Beit-Lechem, et ollut sinä vähäinen Jehudian kuninkaissa, sillä sinusta on nouseva se kuningas, joka on paimentava minun kansaani, Israelia".

Miika 5:1. Lainaus menee aivan eri tavalla, kuin targum, MT tai LXX.

⁷ הידין הרודס מטשיאית קרא למגושא וילף מנהון

heistä sai selville ja tietäjille kutsui salaa Herodes sitten .

באינא זבנא אתחזי להון כוכבא:

tähti heille ilmestyi aika missä

Sitten Herodes kutsui tietäjät salaa, ja hän sai heistä selville, mihin aikaan tähti oli heille ilmestynyt.

⁸ ושדר אנון לבית-לחם ואמר להון זלו עקבו על טליא

lapsen ylle tiedustelkaa menkää heille sanoi ja Beit-Lechem'lle heidät lähetti ja .

חפיטאית ומא דאשכחתוניהי תו חואוני דאף אנא

minä myös että näyttäkää tulkaa olette löytäneet hänet että kun ja huolella

אזל אסגוד לה:

hänelle palvomaan menen

Ja hän lähetti heidät Beit-Lechemiin ja sanoi heille, "menkää, tiedustelkaa siitä lapsesta huolella, ja kun olette löytäneet hänet, tulkaa, näyttäkää minulle; minäkin aion mennä palvomaan häntä".

⁹ הנון דין כד שמעו מן מלכא אזלו והא כוכבא הו דחזו

nähneet jonka se tähti katso ja menivät kuninkaasta kuulivat kun mutta he .

במדנחא אזל הוא קדמיהון עדמא דאתא קם לעל

ylleen seisahtui tuli että kunnes heidän edessään se meni idässä

מן איכא דאיתוהי טליא:

poikalapsi oli joka mistä

Mutta kun he kuulivat tämän kuninkaalta, he menivät, ja katso; se tähti, jonka he olivat nähneet idässä, se kulki heidän edellään, kunnes se seisahtui sen paikan ylle, jossa tuo poikalapsi oli.

10 כד דין חזאיה לכוכבא חדיו חדותא רבתא דטב:

hyvin valtava ilolla iloitsivat tähden sen näkivät mutta kun

Mutta kun he näkivät sen tähden, he iloitsivat todella valtavalla ilolla!

11 ועלו לביתא וחזאיה לטליא עם מרים אמה ונפלו

lankesivat ja äitinsä Mirjam kanssa lapselle näkivät ja talolle astuivat ja .

סגדו לה ופתחו סימטהון וקרבו לה קורבנא דהבא

kultaa lahjoja hänelle lahjoittivat ja annettavansa avasivat ja hänelle palvoivat

ומורא ולבונתא:

suitsuketta ja mirhaa ja

Ja he astuivat sisään siihen taloon, ja näkivät lapsen, äitinsä Mirjamin kanssa, ja lankesivat alas ja palvoivat häntä, ja avasivat annettavansa, ja lahjoittivat hänelle lahjoja; kultaa ja mirhaa ja suitsukkeita.

"Karbo lah korbana", lahjoitti hänelle lahjoja, aramean kielinen sanonta. He menivät taloon, ei talliin.

12 ואתחזי להון בחלמא דלא נהפכון לות הרודס

Herodes luokse palaavat ei että unessa heille näytettiin ja .

ובאורחא אחרתא אזלו לאתרהון:

omalle maalleen menivät toinen tien kautta ja

Ja heille näytettiin unessa, että heidän ei tulisi palata Herodeksen luokse, ja he menivät toisen tien kautta omalle maalleen.

KR38 ja KJV sanovat, että "Jumala varoitti unessa...", vaikkei kreikkakaan niin sano. Herodes oli idumealainen, edomilainen, ja Bileamin profetiassa "tähti nousee..." on maininta, että "Edomista tulee alusmaa". Ehkä tämä syvästi järkytti Herodeksen mielenrauhaa. 4. Moos. 24: 17-18.

13 כד דין אזלו אתחזי מלאכא דמריא בחלמא ליוסף

Josef'lle unessa Herran enkeli näyttäytyi menivät mutta kun .

ואמר לה קום דבר לטליא ולאמה וערוק למצרין ותמן

sieltä ja Mitsrain'lle pakene ja äidilleen ja pojalle ota nouse hänelle sanoi ja

הוי עדמא דאמר אנא לך עתיד הו גיר הרודס למבעיה

etsimään Herodes sillä se tuleva sinulle minä sanon että kunnes pysy

לטליא איך דנובדיוהי:

tuhoaisi että kuin lapselle

Mutta kun he menivät, Herran Jumalan enkeli näyttäytyi unessa Josefille, ja sanoi hänelle, "nouse, ota poikalapsi ja hänen äitinsä, ja pakene Egyptiin, ja pysy siellä, kunnes minä sanon sinulle. Sillä Herodes on lähtevä etsimään tätä poikalasta, tuhotakseen hänet".

14 יוסף דין קם שקלה לטליא ולאמה בלליא וערק

pakeni ja pimeydessä äidilleen ja lapselle hän otti nousi mutta Josef .

למצרין:

Mitsrain'lle

Mutta Josef nousi, otti poikalapsen ja hänen äitinsä, yöllä, ja pakeni Egyptiin.

15 והוא תמן עדמא למותה דהרודס דנתמלא מדם

asia täytyisi että Herodeksen kuolemalleen kunnes siellä oli ja .

דאתאמר מן מריא דנביא דאמר דמן מצרין קרית לברי:

poikani kutsuin Mitsrain'sta että sanoo joka profeetan kautta Herrasta sanottu että

Ja hän oli siellä Herodeksen kuolemaan saakka, että täytyisi asia, joka on sanottu Herrasta Jumalasta, sen profeetan kautta, joka sanoo, että "Egyptistä minä kutsuin poikani".

Hoosea 11: 1. Tg sanoo jakeen "poikani" monikossa, viitaten exodukseen, mutta hebrean teksteissä menee niin kuin tässäkin, yhden poikani.

16 הידין הרודס כד חזא דאתבזח מן מגושא אתחמת טב

hyvin raivostui tietäjistä pilkattiin että näki kun Herodes sitten .

ושדר קטל טליא כלהון דבית-לחם ודכלהון

heidän kaikkien ja Beit-Lechem'in he kaikki poikalapset tappamaan lähetti ja

תחומיה מן בר תרתין שנין ולתחת איך זבנא דעקב

sai selville jonka aika mukaan alle ja vuodet kaksi pojasta sen seudulla

מן מגושא:

tietäjistä

Sitten, kun Herodes näki, että tietäjät olivat pilkanneet häntä, hän raivostui suuresti, ja lähetti tappamaan kaikki Beit-Lechemin poikalapset, ja sen seudulta kaikki

Arameasta suomeksi käännetty Matteuksen evankeliumi on viides osa projektia, jossa julkaistaan kaikki Uuden Testamentin tekstit arameasta käännettyinä. Käännöstyö avaa meille länsimaisille kristityille ikkunan idän kristillisyyteen, jossa Raamatun tekstit ovat olleet käytössä arameankielisinä alkuseurakunnan ajoista lähtien. Aramean kielen elävyydestä johtuen näitä kirjoituksia ei ole käännetty eikä muokattu, vaan ne ovat meidän käytössämme sellaisina kuin niitä on luettu Syyrian, Irakin ja muiden lähi-idän kristillisissä kirkoissa hyvin varhaisista ajoista lähtien.

Aramea-Suomi interlineaari avaa meille mahdollisuuden lisätä ymmärrystämme niin idän kirkkojen opetuksesta kuin Raamatun teksteistä muutenkin.

Tuomas Leväsen ansiokas käännöstyö on tuonut nämä tekstit ulottuvillemme.

9 789527 111079